ANαliZA

časopis za kritično misel

Letnik 1, številka 3-4, december 1997 · ISSN 1408-2969

METAFORA

Borut Cerkovnik

Različnost sistemov kot pogoj možnosti metafore

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

Citiranje: Borut Cerkovnik, »Različnost sistemov kot pogoj možnosti metafore«, *Analiza: časopis za kritično misel* 1, št. 3-4 (1997): 140–147.

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna (CC BY 4.0), https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sl.

Izdajatelj: Društvo za analitično filozofijo in filozofijo znanosti, Ljubljana.

Elektronska različica je bila leta 2026 rekonstruirana iz izvirnih stavnih datotek in preverjena s tiskano izdajo. Številke strani ustrezajo tiskani izdaji; prelomi strani znotraj prispevka se lahko nekoliko razlikujejo.

Borut Cerkovnik
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani

RAZLIČNOST SISTEMOV KOT POGOJ MOŽNOSTI METAFORE

V članku izpostavim različne forme, v katerih se pojavi metafora, te pa so enake formam dobesednih stavkov. Za vsako od štirih form, na katere razpade na videz ista "S je P" forma, opredelim, v čem bi bila njena metaforičnost. Pokažem, da se t.i. znanstvene metafore nanašajo na bistvene lastnosti bitnosti, za katere gre, t.i. poetične metafore pa na njihove naključne (akcidentalne) lastnosti. Pogoj možnosti kakršnekoli metaforičnosti stavkov pa jerazličnost sintaktično-semantičnih sistemov, v katerih nastopajo "imena" bitnosti, za katere gre. V vsakem od teh sistemov imajo stavki dobesedni pomen. Z nastankom popolnoma novega sistema (ki je lahko kombinacija že obstoječih) dobimo metaforične pomene, ki pa so - glede na že ustaljene sisteme - le relativno metaforični, in so pravzaprav dobesedni glede na ta novi sintaktično-semantični sistem.

Ključne besede: metafora, forma stavkov, bistvene in akcidentalne lastnosti, semantično-sintaktični sistemi, L. Wittgenstein.

Če na kratko opredelimo metaforo, potem lahko ugotovimo, da je to stavek (ali propozicija) oblike "S je P".[1] Če pa se vprašamo, kakšno dejansko formo ima metafora, imamo štiri možnosti:

(1) "S je P", kjer sta tako S kot P vrsti [*type*], na primer "Stavek je slika";[2]

[1] Članek je nastal na podlagi prispevka, ki sem ga imel - prispevek je nosil naslov članka - na okrogli mizi ob izidu knjige Božidarja Kanteta *Metafora in kontekst*, ki je - 25. in 26. marca 1997: v okviru TEMPUS S-JEP-09574 - potekala v prostorih Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru. Zapis, ki sledi, prav gotovo ne bi mogel nastati brez pomoči Božidarja Kanteta, ki me je večkrat ustno opozoril na labirinte, ki nam jih spleta metafora. Za to se mu zahvaljujem.

[2] Ker so v literaturi obravnavane predvsem metafore take oblike, bom tudi sam iz analize izpustil metafore forme *x*R*y* in podobne, kakor bi bila, na primer, metafora "Jožica je razpršena v Janezovem srcu".

(2) "S = P", kjer sta tako S kot P vrsti, na primer "Gnoj je zlato";[3]

(3) "S je P", kjer je S primerek [*token*], P pa vrsta, na primer "Jožica je ogenj";[4]

(4) "S = P", kjer sta tako S kot P primerka, na primer "Kučan je Tito".[5]

Vendar lahko ugotovimo, da imajo tudi stavki, ki jih običajno pripisujemo dobesedni pomen, isto formo "S je P": "Pes je sesalec" (1), "Voda je H_20" (2), "Muri je pes" (3) in "Danica je večernica" (4). Zato moramo, da bi sploh lahko razlikovali med različnimi formami metafore - ki so, kakor vidimo, tudi forme običajnih stavkov -, najprej najti njihovo pravo formo, torej formo, ki jo zakriva celo naš diferenciran način pisanja (1)-(4). Tako nam ne bo več treba pisati o primerkih in vrstah, ampak nam bodo že forme stavkov "povedale vse". Naše štiri možnosti, napisane v "jeziku" moderne logike, so:

(1') $(x)\ (Sx \rightarrow Px)$,

(2') $(x)\ (Sx \leftrightarrow Px)$,

(3') Pa,

(4') a = b.

Če sedaj prevedemo naše stavke v te forme, nam stavek "Stavek je slika" pove, da je vsaka bitnost, ki jo opišemo kot stavek, tudi slika. (1') (Enako: vsaka bitnost, ki jo opišemo kot psa, je tudi sesalec.) Stavek "Gnoj je zlato" nam pove, da je opis bitnosti, ki jo opišemo z gnojem, ekvivalenten z opisom, da je ta bitnost zlato. (2') (Enako: vsaka bitnost, opisana kot voda, je ekvivalentno opisana kot H_2O.) Stavek "Jožica je ogenj" pove, da ima bitnost, ki jo imenujemo "Jožica", lastnost, ki jo zastopa predikat "... biti ogenj".[6] (3') (Enako: bitnost, ki jo imenujemo "Muri", ima lastnost, ki jo zastopa predikat "... biti pes"). Stavek "Kučan je Tito" pove, da je bitnost, ki jo imeujemo "Kučan", ista kot bitnost, ki jo imenujemo "Tito". (Enako: bitnost, ki jo imenujemo "Danica", je ista kot bitnost, ki jo imenujemo "Večernica".)[7] Tako lahko ugotovimo, da metaforičnost stavkov in s tem metaforičnost izrazov, ki v takšnih stavkih nastopajo, ni odvisna od posamezne forme, ki jo ima določen (metaforični) stavek.

Metaforičnost metafore?

Do sedaj smo opredelili samo formo metafore, še nič pa nismo povedali o tem, kaj je metaforičnega na navedenih stavkih, saj - kot smo videli - tudi stavki, ki jih običajno označujemo za dobesedne, nastopajo v istih formah. Oglejmo si torej, v čem se razlikujejo stavki, ki imajo isto formo, a se razlikujejo v tem, da naj bi imeli eni od njih dobesedni, drugi pa preneseni (metaforični) pomen. Stavka

(i) "Stavek je slika" in

[3] To je metafora iz Wittgensteinovega *Traktata*.
[4] Metafora je vzeta iz pesmi Srečka Kosovela *Kons 5*, ki se začne z besedami: *Gnoj je zlato / in zlato je gnoj ...*
[5] Ta metafora ima isto formo kakor bolj znana *Julija je sonce*. Sonce in ogenj tukaj razumem kot vrsto.
[6] Takšno metaforo smo lahko videli na nekaterih protestnih shodih slovenske "civilne" družbe.
[7] Predikat " ... biti ogenj" tukaj razumemo kot zbirni predikat za lastnosti vseh tistih bitnosti, ki jih lahko opišemo z enostavnejšimi predikati "... biti vroč", "... oksidirati" ...

(ii) "Pes je žival"

imata oba formo (x) $(Sx \rightarrow Px)$. Vendar naj bi bil stavek "Stavek je slika" metaforičen, stavek "Pes je sesalec" pa dobeseden. Izgleda, da je vse odvisno zgolj od klasifikacije, ki jo uberemo. Za "psa" pač velja, da - znotraj biološke klasifikacije vrst - velja za "sesalca", ne pa, na primer, za "vrečarja" ali "ptico". Tudi razumevanje *stavka kot slike* je možno samo znotraj klasifikacije, kjer bi stavek lahko razumeli tudi kot *izpolnitev funkcije* (kakor to počne moderna logika) ali pa še kako drugače. Zato lahko rečemo, da opredelitev S-a v stavkih te forme pravzaprav izraža nujne pogoje za opredelitev P-ja. V našem primeru opredelitve "sesalca" predstavljajo nujne pogoje za opredelitve "psa"; če se omejimo na samo najbolj znane, potem "pes" rojeva žive mladiče, ki sesajo mleko itd. Opredelitev stavka kot slike pa Wittgenstein izpostavi v *Traktatu*, ko za sliko zapiše, da sestoji iz elementov in da elementi slike zastopajo elemente stanja stvari. Seveda je slikovnost le nujni pogoj za opredelitev stavka, kajti na sliki so elementi (fizično) iste vrste, kakor se (lahko) pojavljajo v dejanskosti. V stavku pa je elementarnost imen logična: imena zastopajo "logične" elemente stanj stvari - predmete. Tu ne nameravam podrobno razpredati o traktatski teoriji pomena, ker me zanima, v čem je metaforičnost - nasproti dobesednosti stavka "pes je sesalec" - metafore "stavek je slika". Odgovor, da je metafora presenetljiva, nas v tem primeru ne more zadovoljiti, saj je opredelitev stavka kot slike sicer lahko nenavadna, prav gotovo pa ni presenetljiva, saj je v zgodovini - vsaj analitične - filozofije že ena od običajnih možnosti.

Torej, če "stavek je slika" ima sploh še kakšen metaforičen pomen, potem je to prav gotovo že mrtva metafora. Vsebina te metafore pravzaprav niti ni bila nikoli preveč živa. Kajti - če beremo *Traktat* - je bila v njem vsebina te metafore tako rekoč takoj določena, in moje mnenje je, da je podobno z vsemi, če jih tako imenujem, znanstvenimi metaforami.[8] Te - podobno kot "stavek je slika" - nikoli dolgo ne nosijo pridiha metaforičnosti. Čeprav seveda lahko dvomimo o točnosti njihovega pomena, pa ne moremo nikoli nasprotovati njegovi natančnosti. Drugače rečeno, lahko se ne strinjamo s tem, da je stavek slika - razumemo ga lahko, na primer, kot izpolnitev funkcije -, ne moremo pa reči, da "stavek je slika" nima nobenega pomena, čeprav ima morda napačni.

Metafora "stavek je slika" - ki opredeljuje, da za vsako bitnost, ki je stavek, velja, da je slika[9] - ima torej neki določeni (dobesedni) pomen. Ta pomen pa temelji na "implikaciji" med lastnostjo, ki jo lahko pripišemo tako stavku kot sliki. Ta lastnost - izomorfnost z dejstvi - je za obe bitnosti, tako stavek kot sliko v običajnem smislu, bistvena. Lahko rečemo, da: če za vsako bitnost, ki je stavek, velja, da je izomorfna z dejstvi, in za vsako bitnost, ki je slika, velja, da je izomorfna z dejstvi, potem "stavek je slika". In v tem je tudi metaforičnost stavka "stavek je slika". Zakaj izomorfnost je lastnost, ki je "izvorno" lastna nekaterim matematičnim strukturam. Zato izomorfnost stavka - pa tudi slike - funkcionira v drugem sintaktično-semantičnem sistemu kot izomorfnost matematičnega izraza z nekim drugim matematičnim izrazov (kot vzorec tu jemljemo množice). Izomorfnost dveh

[8] Problem identitete imen tu seveda puščam ob strani.
[9] Takšne znanstvene metafore so npr. "možgani so računalnik", "elektroni se gibljejo po orbitalah" itd.

množic namreč pomeni, da lahko vsakemu elementu iz ene *množice* priredimo en element iz druge *množice*. Toda v primeru izomorfnosti imen - kot delov stavka - in predmetov - kot delov dejstva - gre za izomorfnost delov različnih struktur. Reči, da je neko ime izomorfno nekemu predmetu, pomeni, da primerjamo dve - dejansko - različni bitnosti, ki pa sta formalno enaki. In če je izomorfnost bistvena lastnost slike, potem - dobesedno - *stavek je slika*.

Malo drugače, pa vendar podobno, je s stavkom "življenje je ječa",[10] ki je - če smem uporabiti ta izraz - poetična metafora. Tudi to metaforo bi lahko formarizirali v formo (x) $(Sx \rightarrow Px)$[11] in bi jo razumeli tako: za vsako bitnost, ki jo opišemo kot življenje, velja, da jo opišemo kot ječo. Tudi v tem primeru lahko kot tisto, kar omogoča navedeno implikacijo, podamo določeno lastnost, ki pa po mojem mnenju ni bistvena. Lahko bi si kot lastnost, ki je skupna življenju in ječi, na primer izbrali *vrženost nekoga v* ..., kajti tako kot smo vrženi v ječo, smo vrženi v življenje.[12] Tudi v tem primeru pa "vrženost" v primeru življenja funkcionira drugače kakor v primeru ječe. Za nekoga je smiselno reči, da je vržen v življenje, kakor je smiselno reči, da je vržen v ječo; smiselno je reči, da ni vržen v ječo, nesmiselno pa, da obstaja nekdo, ki ni vržen v življenje. Tako lahko vidimo, da besedna zveza "biti vržen v ...", kadar na mestu spremenljivke nastopa "življenje", nima samo drugega pomena, ampak tudi drugo sintakso kot besedna zveza "biti vržen v ...", kadar v njej na mestu spremenljivke nastopa "ječa". Tako rečemo, da "življenje" in "ječa" nastopata v dveh različnih sintaktično-semantičnih sistemih. Vendar ima tudi metafora "življenje je ječa" dobesedni pomen, saj besede v njej ob uporabi ne dobijo drugega, prenesenega pomena.

Poglejmo drugi primer. Stavka

(i) "Gnoj je zlato" in

(ii) "Voda je H_20"

imata, prav tako kot v prvo navedenem primeru, isto formo, a naj bi imel v njej (i) metaforični, (ii) pa dobesedni pomen. Tudi tu pa je ekvivalenca v formi (x) $(Sx \leftrightarrow Px)$ "odvisna" od določenih lastnosti bitnosti, za katere gre. Pri "vodi" sploh ne pomislimo na preneseni pomen, kajti "voda" in "H_20" označujeta bitnosti, ki imajo vse bistvene lastnosti enake: zavrejo (v običajnih pogojih) pri 100 °C, v njih so topne iste spojine ... Toda tudi za "vodo" in "H_20" lahko rečemo, da sodita v različna sintaktično-semantična sistema, saj je verifikacija "stavkov", v katerih nastopata, različna. Pri "vodi" se zanašamo zgolj na čutno izkustvo - vidimo, kdaj zavre, kaj se raztopi v njej, medtem ko "H_20" predpostavlja kemijski opis sveta (kemijsko opisano strukturo spojin in njihovih reakcij ipd.). Toda stavek "Voda je H_20" je seveda dobeseden.

Pri stavku "gnoj je zlato" pa ekvivalenca temelji na akcidentalnih lastnostih bitnosti, ki jih opišemo kot "gnoj" in "zlato". Če se prav spomnim, je Kosovel pri pisanju pesmi *Kons 5* to metaforo "pobral" iz nekega kmetijskega časopisa. Kaj je

[10] (x) $(Sx \rightarrow Px)$, kjer S:= "... biti stavek" in P := "... biti slika".
[11] Začetek petega iz Prešernovega ciklusa Sonetje nesreče: *Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi* ...
[12] S:= "... biti življenje", P:= "... biti ječa".

predpostavka te ekvivalence. To, da lahko tako gnoju kot zlatu pripišemo neko vrednost, torej:

(i) "Zlato ima vrednost" in

(ii) "Gnoj ima vrednost".

Čeprav v obeh stravkih nastopa isti predikat "... imeti vrednost", pa vsakokrat ta predikat nastopa v drugem sintaktično-semantičnem sistemu. To *nastopanje-v-različnih-sintaktično-semantičnih-sistemih* se po Wittgenstein pokaže takrat, ko določen stavek, ki ima v enem sistemu smisel, postane v drugem sistemu nesmiseln.[13] V našem primeru sta smiselna oba navedena stavka: "Zlato izgublja vrednost" in "Gnoj izgublja vrednost". Vendar v različnih sistemih. Stališči, glede na katerega ima vrednost zlato in glede na katerega gnoj, sta različni. S stališča bančništva ima smisel samo (i), s stališča kmetijstva samo (ii).

V zgornjih metaforah je različnost sistemov samo implicitno prisotna. Če pa rečemo "Jožica je ogenj", potem je eksplicitno jasno, da je ta stavek v sistemu, kjer na mesto spremenljivke v izrazu "... biti ogenj" lahko postavimo samo imena bitnosti, ki so ogenj v fizikalnem smislu (ko se npr. sklicujemo na oksidacijo), nesmiseln. Toda ena od lastnosti - in sicer nebistvenih - ognja je tudi, da je vroč. Če pa izraz "... biti vroč" lahko pripišemo tudi Jožici - vendar v tistem sistemu, ko nam ta pomeni, na primer, da Jožica ni hladna (da se rada odziva na dvorjenje fantov ipd.) -, potem ima pomen tudi metafora "Jožica je ogenj". In ta pomen je dobeseden, samo od ustaljenosti rabe pa je odvisno, ali stavki, ki jih dobimo tako, da na mesto spremenljivke v "... biti ogenj" postavimo (ženska) imena, funkcionirajo kot komaj nastale, žive ali mrtve metafore. Veljala bi naslednja shema:

anomalija	porojena metafora	živa metafora	mrtva metafora
NESMISEL	D O B E S E D N I P O M E N		

Seveda pa si je težje zamisliti možnost, da bi si lahko iz neke mrtve metafore zamislili situacijo, ko je ta še veljala za živo. Zdi se celo, da so (vsaj enkrat) bili takšni - namreč živa metafora - tudi stavki, katerim nekateri niti v sanjah[14] ne bi pripisali kakršnekoli metaforičnosti. Kaj takšnega je nemogoče repoducirati za stavek "Muri je pes". Če pa se "postavimo" v kožo indijanca iz plemena, ki ne pozna izraza "riba", pozna pa izraze za posamezne vrste rib, potem bi bil zanj stavek "Ta ščuka, ki sem jo ujel, je riba" prav gotovo metaforičen. In metaforičen bi bil vse do tedaj, ko se v okviru njegovega jezika ne bi vzpostavila klasifikacija, kjer "ščuka" itd. spada v "riba". Lahko bi rekli, da metafora postane mrtva, ko postane živ sintaktično-semantični sistem, ki je takrat, ko je metafora prvič vzpostavljena, samo potencialno prisoten, ne pa ekspliciran - tako rekoč ni v rabi.

[13] Seveda bi lahko tudi *vrženost* razumeli v prenesenem smislu, vendar bi to še zapletlo analizo, zato jo tu razumem dobesedno.

[14] "Seveda je popolnoma napačno govoriti o *eni* subjektnopredikatni formi. Dejansko ne obstaja *ena*, temveč zelo številne. Če bi namreč bila samo ena, potem bi morali biti vsi samostalniki in pridevniki medsebojno zamenljivi. V nek razred spadajo namreč vse medsebojno zamenljive besede. Toda že običajni jezik kaže, da se to ne zgodi. Navidez lahko povem: 'Stol je rjav' in 'Površina stola je rjava'. Če pa zamenjam 'rjav' s 'težak', potem lahko izrečem samo prvi stavek, ne pa drugega. To dokazuje, da je imela tudi beseda 'rjav' dva različna pomena." (*Ludwig Wittgenstein und der Wiener Kreis, Gespräche, aufgezeichnet von Friedrich Waismann* ..., Suhrkamp, Frankfurt am Main 1990, str. 46)

Če se na hitro pomudimo še pri “Danica je Večernica” in “Kučan je Tito”, potem prvi stavek temelji na bistveni lastnosti tako Danice kot Večernice, da namreč imenujeta isti planet Venero, ki ima te in te bistvene lastnosti. Zato nam ta stavek “zveni” tako dobesedno. Vendar, če malo pretiravam, sta “Danica” in “Večernica” najprej nastopali v dveh “popolnoma” drugačnih sintaktično-semantičnih sistemih - prvi se je verificiral s pomočjo jutranjega neba, drugi s pomočjo večernega. Kaj takšnega ne moremo reči za stavek “Kučan je Tito”, ki je - vsaj v nekaterih krogih - živa metafora in bo, vsaj tako se zdi, prej - če že ni - zatonil v pozabo, kot pa dobil svoj ustaljeni pomen: nikoli ne bo mrtva metafora. Ta izenačitev temelji pač na tem, da tako Kučanu (v “demokratičnem sistemu”) kot Titu (v “totalitarnem sistemu”) pripisuje neko skupno lastnost, na podlagi katere je ta izenačitev sploh možna.

To bi bil tudi primer pesniške metafore, saj zanjo velja - ravno zato, ker se nanaša na nebistvene lastnosti - da lahko vedno najdemo še kakšno drugo (nebistveno) lastnost, ki nam takšno metaforično zvezo omogoča. Vnimo se spet k metafori “Gnoj je zlato”. Če pristanemo na klasično interpretacijo, ki razlaga metaforo “Gnoj je zlato” s tem, da ta dva pojma lahko izenačimo zato, ker imata tako gnoj kot zlato določeno vrednost, pa ta interpretacija prav gotovo ni edina možna, saj bila bi “enako veljavna” tudi naslednja (metaforična) interpretacija: Gnoj in zlato lahko izenačimo zato, ker oba smrdita - gnoj neposredno, glede na naša čutna izkustva, zlato pa zato, ker je - kakor denar - plačilno sredstvo oz. nosilec vrednosti, zanj pa pravimo, da smrdi.

Pogoj možnosti metafore

Menim, da ni nikakršnega drugačnega pomena, kot je dobesedni pomen, tisto, kar nam omogoča, da neki stavek razumemo metaforično, pa je možna aplikacija besed v različnih sintaktično-semantičnih sistemih. Aplikacija [*Anwendung*] je tista uporaba [*Verwendung*] jezika, ki jezik uporabi na svetu. Ta teza temelji na teoriji pomena, ki jo je razvil Wittgenstein v svojem tako imenovanem srednjem obdobju. Čeprav so nekatere postavke iz njegovega srednjega obdobja ohranjene tudi v njegovi tako imenovani pozni filozofiji (imenovani tudi filozofija poznega Wittgensteina), pa se bom omejil samo na srednje obdobje. Teza o različnih sintaktično-semantičnih sistemih znotraj jezika jezik namreč razmeji na določene celote, v katerih vlada določena sintaksa (ki je lahko sintaksi kakšnega drugega sistema podobna ali celo enaka) in znotraj katerih besede dobijo pomen, stavki pa smisel.

Če sledimo Wittgensteinu iz obdobja *Logično filozofskega traktata*, vidimo, da je jezik tam pojmovan kot enoten sintaktično-semantičen sistem, ki mu vlada (ena in edina) logična sintaksa. In v tem jeziku imajo lahko besede samo en, to je dobesedni pomen. Če smisel določenega stavka ni ekspliciran, ga je - vsaj načeloma - mogoče “proizvesti” z logično analizo. Ta analiza ne naredi nič drugega kot to, da komplekse razvije v njihove sestavne dele. Na primer: stavek “Zaljubljenca se sprehajata” pomeni, da - če prvega zaljubljenca poimenujemo A, drugega pa B - “se A sprehaja in B sprehaja in A je zaljubljen v B”. (Tukaj - zaradi enostavnosti - natiho predpostavljam, da je relacija ... *biti zaljubljen v* ... simetrična.)

Zdi se, da je jezik *Traktata* nekako statičen, da so v njem pomeni besed določeni (preko dokončne analize?) enkrat za vselej in da so smisli stavkov že nekako "vsebovani" v pomenih besed. Tu seveda ni možnosti za kakršnokoli metaforičnost. Zato lahko zatrdimo, da je različnost sintaktično-semantičnih sistemov pogoj možnosti metafore. Če bi bil naš jezik dejansko tak, kakor ga opisuje *Traktat*, potem bi bili pomeni besed določeni enkrat za vselej, smisel stavka pa bi lahko razbrali iz njega samega. Samo takrat pa, kadar imamo opraviti z jezikom kot (heterogeno) enotnostjo različnih semantično-sintaktičnih sistemov, lahko v njem nastopijo tudi nepričakovane povezave, ki imajo glede na ustaljeno rabo besed nov, metaforičen smisel. V teh izjavah je namreč primerjano to, kar se je zdelo še pred kratkim (preden se je to zgodilo) na videz nesmiselno. In takšne izjave - vsaj potencialno - vzpostavljajo nov semantično-sintaktični sistem, v katerem imajo dobesedni pomen in so prenesene samo glede na kakšen drug sistem.

"Stavek je slika" je metafora prav tako, kot je metafora "Stavek je izpolnitev funkcije". Res pa je, da lahko opredelimo, v čem je slikovnost stavka na eni in funkcijska izpolnjivost stavka na drugi strani. V tem je tudi razlika med pesniško in (pogojno rečeno) znanstveno metaforo. Prva se nikoli eksplicitno ne postavlja v nek sintaktično-semantični sistem, druga obvezno. Metaforični izraz "veliki pok", ki naj bi ponazoril nastanek vesolja, se - poleg tega, da je natančno opredeljeno, kaj naj bi pomenil - neposredno postavlja v opozicijo "mirujočega vesolja". Zato je v znanosti prehod od porojene metafore do mrtve metafore neposreden. Vsebovan je že v tem, da je metafora sploh vzpostavljena. V *Logično filozofskem Traktatu* je metafora "stavek je funkcija" tako rekoč takoj eksplicirana. Poezija pa - drugače - svojih metafor nikoli ne eksplicira. V najboljšem - ali pa najslabšem - primeru eksplikacija preostane literarnim kritikom, ki pojasnjujejo "šta je pjesnik time htio da kaže". Vendar kljub tej naknadni eksplikaciji ostaja pesniška metafora odprta, izpostavljena reintrepretaciji vsakega posameznika.

Tako se zdi, da razumevanje metafore pravzaprav pomeni že tudi razumevanje funkcioniranja našega jezika v vsej njegovi dinamiki. Za kaj takšnega pa je pričujoči članek lahko samo prvi in negotov korak.

Variety of Systems as the Condition of Possibility of Metaphor

The article puts out the forms, in which metaphor appears, and these forms are equal to the forms of literally sentences. For each of the four forms, in which occurs apparently the same form "S is P", I define, in what ways are they metaphorical. I demonstrate, that so called scientific metaphors refer to the essential properties of the entities, and so called poetical metaphors refer to the accidental properties of the entities. The condition of possibility of any metaphoric meaning is a variety of syntactic-semantically system, in which appears "names" of these entities. In each of these systems sentences have literally meanings. With rising of the completely new system (which can also be a combination of the existent systems) we get metaphorical meanings, which are - regarding the fixed systems - only relative metaphorical, and they have in this new syntactic-semanti-

cally system literally meaning.
Keywords: metaphor, form of sentence, essential and accidental properties, syntactic-semantically systems, L. Wittgenstein.